

Tine Klanjšek:

Avtorica Pomladne pesmi je srbska pesnica Desanka Maksimović. Pomladna pesem se sestoji iz petih kitic, vsaka kitica pa ima štiri vrstice. Rima je prestopna, stopica pa je trohejska. Vendar pa ta pesem ni »zgrajena« po strogih merilih. Pomladna pesem ima naslednja ločila: dvopičje, vejice, podpičje in samo dve pike, ne najdemo pa v njej vprašajev in klicajev. Iz pesmi je razviden tudi anžambma, to je prestop misli iz enega verza v drugega. Avtorica pravi v pesmi, da gleda za lastovkami, in da se ji srce v prsih širi. Pravi, da je žejna sreče in da bi srce lahko razdala vsem ljudem. Ta pesem izraža ljubezenska pomladna čustva. Zaradi tega lahko imenujemo pesem tudi osebnoizpovedno.

Desanka Maksimović je avtorica mnogih junaških pesmi.

Justi Arnež:

Da je Pomladana pesem liriska, ni težko ugotoviti, saj že iz samega naslova veje rahla liričnost. Po vsebini bi jo prištel med osebno izpovedne pesmi. Obliko ima svobodno. Še najbolj bi jo zamenjavala s sonetom, če ta ne bi imel stalne pesniške oblike. Tudi tu najdem dvoje: naravo kot eno in človeka, ki je njen del. Ustvarja mu notranja doživetja. Torej se vse, kar je človeškega — notranjega, veže z naravo in v tem primeru sta si kot eno. Niti brez nje niti brez njega ni življenja.

Pesem je zgrajena iz primer ali komparacij, ne manjka pa tudi okrasnih pridevkov. Posebnost pesmi je ponavljanje besede »čutim«. Besede so izbrane, so čiste, so prozorne. Vse je preprosto, a vendar umetniško. Po vseh kiticah se verzi rimajo prestopno, tudi če je upoštevan enjambement.

Desanka Maksimović je ugledna srbska pisateljica in pesnica. Nekaj njenih del je prevedenih tudi v slovenščino. Pomladno pesem je prevedel Jože Krakar.

Doma napisane interpretacije je treba v šoli obravnavati, da popravimo večje napake in da učenci zvedo, ali so opravili uspešno ali ne.

Jolka Milič

Sežana

O METAFORAH NA SPLOŠNO, POSEBEJ IN ŠE KAJ

V našem glasu, besedah, so še nedoumne skrivnosti...

Zidar

in vse to ni res... vse je samo ponavljanje... zaman je vsakršna govorica, le tu in tam kakšen krik predre brez-zračni prostor okrog naših teles...

Zagoričnik

Berem primere: odgugala se je kot vagonček z zemlje; hudiča valja med ustnicami kot črne brinove jagode; ogledovala ga je kot znamke; listi so ji

frkali med prsti kot nudeljčki; odlistala je počasi kot kmetica na polje; spustil je vodo /v WC/: zaropotalo je kot jazz bobni; glas ji leta po grlu kot zračni mehur po vodni tehtnici; aluminijsko svetel pogled mu je obesila kot svetinjico iz Lurda okrog vratu; njena čustva so cvetela večno enako kot regrat; listi /časopisa/ so zazveneli kot tenka, zelo tenka kovina; Marijo je ogovarjala kot svojo mater, Boga pa kot gospoda učitelja v drugem razredu; sestrice so prihajale na svet ko stopničke; Menart se je zaziral v svojo smer, ko da gleda z vlaka, ko da ga nekaj teži ali tišči; režala se je, ko da jo žgačka nova naramnica; slišal se je jek, ko da se je razlomil led; prsti so dirjali ko dragonci; ko usran je shodil do umazane postelje; bes jo vzdiguje ko vrag vrečo; duša mu je sfrlela ko grlica; odrinil me je na zid ko muho; utrujenost se mu je razpustila ko alkoholizirani občutek; razžarel se je ko na veselici; srce ji je blejalo ko ovca; gledal nas je, kakor da smo ptiči; zaletavali smo se kakor penasta žrebeta; kazal je zobe, kakor da se smeje; zvila je oči kakor moker popek; razveselila se me je, kakor da sem ji brat iz Argentine; rekel je tjavendan, kakor da ščije v veter; rožice vseh barv so mežikale kakor punčke; policaj povrta po meni s pogledom, kakor da sem solata na gredi; iz vek je curljalo kakor iz kosa sira; jezik je švigal kakor kameleonček; stavec je zvenel kakor tračnica v julijski vročini; tipal me je, kakor da bi me ovijal z zastavo, itd. itd. . .

Ko bi vztrajala do konca in stran za stranjo prelistala vso črno-belo-zlato brošuro do zadnje, 151. strani — ne pa le tu in tam . . . kot slepa kura? . . . kot kokoš golovratka? . . . kot mlada, ješča pegatka? . . . ko bratov žepni petelinček Peterček iz otroških let? . . . zobala metaforično zrnje — bi se mi seznam metafor razrastel v zajeten fascikel, ker tropov v knjižici kar gomezlja.

Vsakdo, ki se ukvarja s sodobnim leposlovjem in bere slovenske pisatelje, je najbrž uganil, da sem si sposodila pri Zidarju. Izpisala sem si jih iz njegove predzadnje knjige »Stanja«. Zbirko črtic je letos poleti izdala Cankarjeva založba v Ljubljani.

Zlasti za Zidarja je namreč značilno, da si vseskozi in brez predaha pomaga do izraznosti in izrazitosti z rafali metafor. Obstreljuje nas z njimi . . . ko s strojnico, da od presenečenja in radosti sploh ne pridemo do sape. Ne utegnemo se niti navadati in naveseliti sprotnih, običajnejših (»spominjal sem se je kot predvčerajšnje večerje; ustnice so zašumele kakor papir; oči so se ji zasvetile ko zlodeju; zajokal je kakor harmonika; držal jo je ko mačico; obleka je šumela kot napol suha trava; pohodila bi jo kot pajka; pogledal je živo ko otroška solza; preproga je vzšumevala kot seno; nakodran ko peklensček, itd.«), ko nam na pleča naloži in za klobuk zatakne nove, še bolj sveže in sugestivne (»telefon mu je obvisel v roki ko polovička kranjske; njegovi koraki so padali ko batine; gume so zapele, kot bi vriskal trop podgan pred poginom; segla sva si v roko ko hokejista; nasmehnil se je kakor srednjeveški obraz; ukazuješ ko Tito; spustil je ramena ko rezilo giljotine; zvijal je slino, ko da spodvija tenko valjano testo, itn.

Včasih nam seveda postreže — da debelo zazijamo — z bolj posebnimi primerami, recimo s kar sumljivo nenavadnimi in čudaško presenetljivimi, z osmi, ki cvileče škripajo in z razpuščenimi zavorami: »ovce so prihajale kot kraljevska

angleška garda: strašno butaste; zaklel je, kakor da si natika svoje dolge hlače; v staji je zasmrdelo, kot bi pričeli obratovati nacistični krematoriji; na postelji je bila videti ko paleozojska kuščarica; v tem je tak nič kot v erekciji; odločitev v njej je bila ko svinčeni listi; spreletel jo je ptič smeha kot pri grešenju; s smehom raztržem grotesko ko papir; komar pa težak ko helikopter ameriške zračne konjenice; srce ji je uhajalo kot petelinja glava; zamahne z roko ko stranski sodnik na nekakšni velevažni »utakmici«, itd. Tu in tam jih obremenile z antropomorfnimi poudarki: »človeku je pri srcu kot toplemu krompirčku; trpel sem kot zemlja pod mano; njeno za ljubezen ustvarjeno telo se je počutilo kot steklenica za radensko; kot kobila je zaznamovala najneznatnejšo sovraštvo; vdovstvo je doma preživljala kot žoga med mlajšo in starejšo sestro; /riba/ si je ogledovala /miličnika Alaha/ kakor luna...«

Skratka: natrese nam jih v nekaj minutah celo grešto, po naglem postopku tako rekoč: dvajset minut — deset orgazmov. Včasih nam jih zavrne kar vse na en kup, da smo v nemajhni zadregi: Kaj zdaj? Ne moremo se namreč blaga lagodno nagledati, kot bi radi, ker se kos tišči blaga, bala bale v silni stiski in tesnobi. Vsevprek se preriva. Ne moremo se, kakopak, odločiti — v taki gneči — katera primera nam je najbolj všeč in zakaj, katera je najbolj posrečena in katera najbolj prava. Drugič nam jih naniza bolj umirjeno in lepo ravno po vrsti, drugo za drugo, razstavi nam bogato zbirko skrajno razvidno in sistematično, z zaželenimi časovnimi in prostorninskimi presledki, da dobesedno nobene ne moremo zgrešiti, nobene preslišati.

No, po vsem tem, kar sem doslej povedala oziroma iz knjige prepisala, a še zlasti preskočila, se zdi, da se Zidarju kaže svet skozi prizmo... *ko, kot, kakor*... Sleherna stvar, reč, človek ga pogostoma, reči moremo, kar vselej, spominja na nekaj povsem drugega, na karkoli drugega pravzaprav, le ne na to, kar v resnici je, kar z rečjo, s stvarjo in človekom ni v nikakršni bistveni zvezi. Primer: Stari Vehar ima ustnice premazane s suhimi in belimi slinami. Zidar v teh suhih belih slinah ne vidi, kar bi moral pravzaprav videti, in sicer bele suhe sline, pač pa mu pri priči pričarajo daven spomin, daljno reminiscenco... polizan sladoleđ. Drugi primer: Krožniki lete po zraku na dvorišče, kjer se bržkone razlete v črepinje. Ko letijo, se jih še drži karakter oz. struktura (ker živimo in plovemo na visokem morju struktur) krožnikov; so še to in le to, kar so, proces metamorfoze jih ni še načel. A ko končno prilete na dvorišče, se za Zidarja na mah spremenijo v nekaj drugega, so tako rekoč ob svoje bistvo in resnico, ob svoj značaj in osebnost: počepati začenjajo... kot bele kokoši. Tretji primer: Nekdo kleči in ves otrdi,... a glej, Zidar mu takoj nato naprti *aproksimativen* občutek »kakor da je v mavčni oblogi«. Ko da za to otrditev iz klečanja ni svojskih, enkratnih, specifičnih, *natančnih* občutkov (nič kakor, nič ko, nič kot), ampak moramo ponje drugam, črpat jih gremo kar v ropotarnico spomina (bolj ali manj rodovitnega seveda), opisati jih moramo kvečjemu s približno in nenatančno primerjavo. Morajo nujno spominjati, buditi vtis na nekaj že doživetega, že izkušenega, ko da na svetu ni nič novega več, vse se tako ali drugače samo ponavlja, vse smo že videli, občutili, preizkusili, podoživeli, prežvečili. Zdaj lahko le še malo popilimo, polepšamo, obrusimo, primerjamo ter na vse vetrove *aproksimativno* razlagamo in razpečavamo.

Metafori se potemtakem obeta zlati vek. Izdelovati jih smemo že fabriško: na debelo. Deset minut — dvajset orgazmov. Kajti: Kdor je enkrat zajokal ko navadna harmonika in se razvlekel ko ruska, lahko na lepem zahlipa ko klarinet, zatarna ko stari pianino in zastoka ko razglašena pozavna. (Posnemovalci, bodite izvirni! Robkajte domiselno! Kradite zakonito!) Preproge, ki so še včeraj šumele kot seno ali žito v vetru ali ajda v cvetju, danes lahko zašume kot stelja in otava; ali kot sočna, poležana, gosja, medena, pasja, šmarna, morska, kisla, trda, vražja, močvirska, klasasta, zdravilna, visoka, nizka, angleška, aprilaska, božja pa — naj bo — še slaba trava. Kdor se je pri zajtrku smehljajal kakor Juduška iz Obrova, se lahko pri večerji zareži kot rajnki oštir Hrib, zasmeji kot Jožek Futek izpod Tabora in zahihita kot opiti in diagonalni Suhin Plešivca. Stvar se ne bi veliko spremenila po mojem mnenju. Noben hudič ne bo namreč zvedel, kako se je smehljajal sodnik Stani (beri črtico Mein Lieber), ki se je smehljajal ko Juduška iz Obrova. Njegov smehljaj bi ostal enak rebusu in bleščeča uganka, če bi se, denimo, smehljajal kot stari Čefêne iz Senožč ali kot njegov nečak v štirinajstem kolenu Dolfe Peckandov. Naj bi se torej sodnik Stani drugič rajši smejal čisto po svoje, brez plehdekoracije in okrasnega pridevka Juduške iz Obrova, ki ne pojasnjujeta ničesar (ne dodajata, ne odvezmata) in se držita *prav tako skrivnostnega in nedorečnega* sodnikovega smehljaja le zaradi ... lepšega.

Mnogo stvari je za Zidarja tudi, ko da bi bile, v resnici pa niso: Njen obrazek je prosojen in žalosten, kakor da bi ji umrla mamica; bila je kakor konj, ki vozi bukovino; izgovarjala je cele končnice kot osnovnošolska tovarišica; izgovarjala je besede ko dramska igralka; zvijal sem se ko čebulica na razbeljeni masti; tresel se je ko kopalec; zajokal je ko trileten otrok; kimala je ko ptič, ki zajema vodo, itd. . . . Kazno je, da mamica ni umrla; da ni bila konj, ki vleče bukovino in ne osnovnošolska učiteljica in ne ptič in ne čebulica in ne kopalec in ne trileten otrok. Le vzbujali so *videz* vsega tega, delali *vtis* . . . Videz-vtis pa jih tako popolnoma prekrije, da o njih samih, o njihovi resnici, ostane bore malo, recimo kar — nič. Na lepem jih blaga ali ironična etiketa spremeni v sirotico, čebulico, triletnega otroka, ptiča, kopalca itd. . . . Zidar jih tako rekoč *od zunaj* s svojimi sladkimi ali drastičnimi primerjalnimi postopki posiljuje in predrugači: evirira (skaplja) jih, sterilizira, zvirilizira. Posili njihovo skrito, resnično, enkratno in neponovljivo bit ter jih prisili, da se ji odpovejo in prevzamejo (hočeš nočeš moraš) podtaknjeni jim habit, skratka, primorani so, če hočejo še eksistirati, da postanejo to, kar niso, da se skrčijo in potuhnejo v model (ker že živimo in se nahajamo na obveznem prelazu modelov), ki jim ga avtor ponuja z megleno aproksimativnim imperativom *ko, kot, kakor* . . .

Jaz pa pravim z Myro Breckinridge Gora Vidala (navajala bom po spominu in tu in tam kaj dodala): Nehajmo že enkrat opletati z metaforami. Noben človek, nobena reč, nobena stvar niso *ko, kot, kakor* druge reči, druge stvari in drugi ljudje, kajti vsaka stvar, vsaka reč, vsak človek so samo to in izključno to in docela to, kar so v vsej svoji goloti (with their innocence and nothing else — parés seulement de leur grâce) — in ne potrebujejo nobenih približnih, samovoljnih in asociativnih razlag, marveč le kanček spoštovanja in obzirnosti do njihove svojske omejenosti in celovitosti.

Ko. Kot. Kakor. Vsako primerjanje surovo poenostavlja, razoseblja in vselej ponižuje, tudi ko predmet na tehtnici opljuva s samimi presežki, ne le takrat, ko se mu naravnost v obraz posmehuje. Duši se vse to. To zato hlo ozračje pritlično vsevedne kulture, ki operira s približnimi domislicami in pobliski, ki vsevprek definira s prenatrjenimi, nepoglobljenimi, površnimi in površinskimi sodbami, ki jih zajema, ne iz zakladnice, marveč iz smetne posode spomina, ki sleherno stvar ožigosa s prežvečkom in naduto etiketira po videzu ter povsem neodgovorno in diletantsko spreminja rože v punčke in punčke v rože, oči v popke in popke v očesca, duše v grlice in golobe, golobe pa v samega presvetega duha. Zazrimo se že enkrat v stvari, reči in človeka z novimi, opranimi, nenavajenimi, nezdolgočasenimi, nenaveličanimi, *nevednimi* očmi in izbežajmo iz njih — njih same, če se sploh da, to, kar zares so, in ne tega, kar nam njihov videz le evocira in prišepetava. Ne poslužujmo se jih za naše bolesterne in dekadentne sanjarije. Naj nam ne bodo pretveza za pesniške fluktuacije in zračne pobege (vaporose evasioni poetiche) našega prenasičenega in utrujenega duha. Recimo bobu bob, kruhu kruh, ko govorimo o bobu in kruhu. Postanimo previdni, obzirni, stvarni in *natančni*.

Zdaj pa indiskretno vprašanje: Od kod izvira pri Zidarju ta pohlepna lakota in nenasitna potreba po metaforah? Kaj ga sili, ... da se izraža zlasti z njihovo pomočjo? Mu gre bolj za ustvarjanje in razmnoževanje sugestivnih pesniških oblik in podob, ki se, žal, deloma že razkrajajo v maniro, ali nemara gre za ... skeleče brazde odtujenosti, za moderne stigmatе alienacije? Za nemoč, da vidi, občuti, doživi to, kar je in kot je, neposredno, ker je zavrt od spomina, od reminiscenc, od pretoklosti, od preobilno konzumirane kulture? Za nemoč pristopa k stvarem, rečem, ljudem brez pred-sodkov, pred-znanja, pred-vednosti, pred-mnenj in pred-postavk! Bi ga potemtakem kazalo duhovno ... klistirati, da si dodobra izčisti mentalno črevo in se tako, s to delikatno psihično operacijo reši odvečnih krajevskih in časovnih naplavin? Bi zadostovala unča ricinusa — avtokritična meditacija premislek — s krhljem limone — izpraševanjem vesti in skodelico vroče črne kave — trdnim sklepom? (Očitno je, da se je moj duh šolal pri avtorju. Naj mi zato ne zameri, če tu in tam — bolj tu kot tam — tudi sama krmarim na mogočnem splavu podob in primer. Na samem Kon-Tikiju primerel!

Skratka: Kam bo Zidar pripeljal metaforo, Jo bo zapeljal mimo rta Dobre nade na morske poljane resnične poezije in jo naučil petja siren ali pa bosta prej ko slej oba »zašajtala« v slepo ulico imenovano Banality (po domače: plehkoba; po Tarasu Kermaunerju seveda: banaliteta — zaradi rime s fakticiteto)? In kaj potem, če se bo to poslednje zgodilo? Bo zaprl pisateljsko kanclijo in buonanotte, sonatori? No, no, nismo Slovenci z metaforo še tako strašno na psu, da bi ji morali, revici bedni, že svečko držati. Polne rudnike neizkoriščenih tropov še zmoremo. Utihni, navček nagajivček. Ne vznemirjaj srečne srenje slovenske in ne stopaj s svojim bingljanjem Zidarju na prstke, sicer ššc ... z jezičkom kameleončkom in rokico kraguljem ... kot z violinskim lokom (Corelli 1700) — preobičajno — ... kot s francoskim lokom za kontrabas v poševni potezi — preepigonsko — ... kot s piščaljo starorimskih hidravličnih orgel — preznanstveno — ... kot z rogovo žvegljo — preprozaično — ... kot s srbskimi gajbami — prebrutalno — ... kot kot kot ... Možnosti je, kot vidite,

vsaj stokrat, tisočkrat, milijonkrat več kot je inštrumentov — no, moram se le odločiti — ... kot s trupom preproste kastrole, pardon, tamburice brez oprijemov ... ššc, ššc, ššc ... po mojem milem gobčku, kači salamenski, ki se iz primer nespodobno norčuje, namesto da bi jih povzdignila v nišo ter padla epileptično na kolena v zamaknjeni in zapozneli adoraciji!

No, o metaforah zapik. Kar sem rekla, sem rekla, nepreklicno. In velja za vselej. Skozi Zidarja, ki ga štejem za nekakšnega preroka Elijo primere, cikam seveda na vse slovenske, naglavne in postranske preroke in gradbince, ki so se povzpeli do visoke specializacije na metaforičnem sektorju in zdaj veselo zidarijo in mešetarijo s to hvaležno snovjo.

Samo po sebi umevno je, da če sem potrošila za Stanja toliko besed, jih slovenskim bralcem tudi vneto priporočam. Kakor nasploh vse Zidarjeve knjige. Njegovo leposlovno ustvarjanje brzi po mojem po dveh strunah, ki ju moremo (če hočemo seveda) deliti na mrzlo in toplo pisanje, na sarkastično in peripatetično (izraz peripatetično rabim v vsakdanjem, malo šaljivem tonu besede, ne v filozofskem, bog ne daj!). Med topla, peripatetična besedila uvrščam vse njegove najuspelejše rokopise (Soho, Svetega Pavla, Oče naš). Med mrzla in sarkastična pa zlasti Marijo Magdaleno in Stanja. V zadnji knjigi — Jugo — meša oba sloga v koktel.

V Stanjih je zidar naravnost ... vzvišeno banalen. In prav ta vzvišena banalnost rešuje knjigo pred polomom. Ko bi bil samo banalen ali samo vzvišen, bi bila zbirka katastrofalno zanič. Edino, kar pogrešam pri Zidarju, je to, da se iz sebe ne zna tako krvoločno, objestno in iz srca norčevati, kot se mu, recimo, posreči pri drugih. Sebe le jemlje, se zdi, za mišjo dlako preresno, prekorektno, pretenkočutno ... ko s kleščicami za pecivo, kajne? ... Komičnega in grotesknega in revnega kot človeške palčke in spački iz njegovih sršenastih strani se ne vidi nikoli. Kako bi se, ko pa se vselej gleda skozi rosna očala najnežnejšega občutja in se ujčka in sestuje, ... ko da bi si bil svoje lastno dete. No, ko bo tudi iz sebe znal narisati brezhibno karikaturu in po njej udrihati tako krepko kot po drugih — z batom in krepelci — bo postal možak na mestu, njegove satire in sarkazmi pa ... visoko leposlovje.

Za konec še to: Ali je potrebno, da je v novelici Sifilis, med italijanskim besedilom več napak kot italijanščine? Kaj Cankarjeva založba ne premore lektorja italijanskega jezika? Pa bi si vsaj kupila (za poldrugi tisočak) šolski slovarček Garzanti in Fochijev jezikovni vodič L'italiano facile, ne? Ta micen strošek, domnevam, ne bi spravil založbe na boben. Napake namreč učinkujejo skrajno malomarno in moreče neestetsko. Namesto da bi dale črtici kolorit, mečejo nanjo senco zanikrnosti, pretencioznosti in megalomanstva.

Pa še to. Za sladokusce. Da ne bom končala z grajo. Izbira metafor iz zadnje Zidarjeve knjige »Jugo«: rezala ga je z očitki ko vlak; udarila je z glasom kot s poštno štampljko; popoldnevi so se vlekli ko mozoljast hudič; dvignila je brado odločno ko duče; jokala je, ko da se ji kolca; jokal je, ko da kozla; grižljaji so se prevračali po velikih ustih kot perilo v pralnem stroju; hropel je ko spojana mačka; sapo je vihtel skozi nos kot merjasec; kmečki mesec se je pasel kot breja ovca; tulil je ko stekel pes; tolkel je s pestmi po tleh kot orangutan; ponesla je kvišku glavo ko kača v deroči vodi; zajokala je, kot bi

prepeval muezin; nebo je mežikalo kakor na tisoče prašičev; spomin ga je dajal kakor maček miš; življenje se mu je namuznilo kot mačka; ljudje so se stisnili vase kot miši; tam pa sama prijaznost, kot da sem užalil žajfo; zakašlja, kot bi razstrelil kapselj; njen pogled je globok in nebeški ko glas sola iz Kalinke; v mrežo terenske udbe sta padla kot piškot v marmelado; stric se je zarezal kot pijan belogardist; sekretar mu je ponudil kot omleto veliko dlan; pogledevale so nestrpnost k svojemu šefu, ko da zadržuje prepoln mehur; lep kakor Črnogorec z diplomatskimi akreditivi; razžarela se je kot Kitajka; glas je popravil ko hlače; nasmihala se je koketno ko ruska caristična cipa; govoril je naporno, kakor da je v stranišču, itd. itd. . . .

Ne, ne, nismo z metaforami še na . . . kahli!!! Pa naj ono »plôvše« (= revše) iz Sežane reče, kar če!

Franc Šebjanič

Murska Sobota

PISMA MIHAELA BAKOŠA MIHAELU INSTITORISU-MOŠOVSKEMU

O Mihaelu Bakošu, prireditelju Nouvega gráduvála, prve znane prekmurske protestantske pesmarice, in nasledniku Števana Kúzmiča v Šurdu imajo bore malo podatkov na le tiskani lokalni cerkveni viri, ampak tudi slovstveni pregledi. To je posledica tega, da nimamo dokumentacijskega gradiva in temeljitejših preučevanj.

Po naključni registraciji dveh Bakoševih pisem v bratislavski licejski knjižnici (l. 1949) in lastnem raziskovalnem delu, ki me je leta 1969 privedlo v isti ustanovi do najdbe tretjega pisma, vodjo te knjižnice, Jana Čaploviča, pa do odkritja devetih novih pisem, so zdaj določeneje osvetljeni ne samo osebnost in dejavnost Mihaela Bakoša, temveč tudi nekateri vplivnostni tokovi protestantskega gibanja na vzhodu slovenskega narodnega prostora. S posredno dokumentacijsko in ilustrativno vrednostjo prispeva k tej osvetlitvi tudi rokopisno besedilo prve znane narečne posvetne pesmi (registrirane v licejski knjižnici v Bratislavi leta 1949) ter vrste lepo ohranjenih prekmurskih protestantskih prvotiskov na Slovaškem.

Mihael Bakoš se je rodil leta 1742 v Šalovcih v Prekmurju.* Zaradi uničenja matičnih knjig in pomanjkanja ostalih dokumentacijskih listin je letnico njegovega rojstva mogoče ugotoviti le iz njegovega sporočila v ohranjenem pismu z dne 5. I. 1788 ter iz vpisa v šurdsko matično knjigo umrlih, kjer je omenjena njegova starost. Bakoševe sorodstvene vezi v rojstnem kraju pa je zasle-

* Slovenski biografski leksikon in tudi vsi dosedanji slovstveni pregledi vsebujejo samo letnico smrti, ne pa tudi rojstva.